

DEN FRANSKA HÖGERNS KRÄFTGÅNG

MATS FÄLT

Chirac är imponerande som kampanjmaskin, men om han lämnas att själv välja väg och budskap lär det gå som det brukar – illa.

Jacques Chirac är ingen misslyckad president. Han är en veritabel katastrof.

Med en parafra på Karl XIV Johans sista ord skulle man kunna konstatera att "ingen beskrivit en berg- och dalbana liknande hans". Chirac har i rask takt förflyttat sig från höger till vänster och från toppen till botten, under några omtumlande decennier.

Parallellerna är dessutom flera. Chirac började sin politiska karriär som kommunistisk pamflettdistributör. Jean-Baptiste Bernadotte var, innan han blev kejsarlig marskalk och återanvändare av Napoleons flickvänner, ett lydigt och entusiastiskt redskap för den radikala republiken.

Sitt absoluta lågvattenmärke nådde utvecklingen sommaren 1997. Då tilldelades den borttröstade Alain

Juppé "Prix Iznogoud" av några lustigkurrar. Han fick priset för att han "upplöst högern redan innan han upplöst nationalförsamlingen". I likhet med de sju tidigare mottagarna av denna utmärkelse avstod Alain Juppé från att personligen ta emot priset. (För den oinvigde kan tilläggas att *Iznogoud* är en illasinnad storvesir som förekommer i en serie med samma namn. Storvesirens mest påtagliga egenskap är att han "vill bli kalif istället för kalifen", ett projekt han ägnar all sin energi.)

Förkrossande majoritet

För ungefär ett år sedan hade den franska demokratiska högern en förkrossande majoritet i nationalförsamlingen. Alliansbröderna det nygaullistiska RPR och centerhögerpartiet UDF kunde dessutom stödja sig på sin ständiga majoritet i senaten och kontrollen över 20 av de 22 regionerna. Inte ens Tony Blairs övervikt i det brittiska underhuset är jämförbar med denna totala dominans.

I april 1997 utlyste Chirac nyval och i maj lyckades socialisterna under Lionel Jospin återta makten, med stöd av kommunister och gröna. I efterhand framstår presidentens beslut som minst sagt obegåvat. Det var det nog också – dock inte riktigt i den utsträckning man kan tro idag.

Opinionsciffrorna för Juppé och Chirac var förvisso dåliga. Vad vi idag glömmer är att socialistpartiet inte heller skördade några lagrar – inte ens Lionel Jospin fann nåd inför väljarna i opinionsmätningarna. Segern krävde en valkampanj med ett stort inslag av orimliga löften och tom retorik. Mycket av detta fick Lionel Jospin, liksom Juppé 1995, kasta överbord redan vid regeringsbildningen. Dessutom: utan Le Pens agerande hade högern behållit makten. Om inte tillräckligt många av Nationella Frontens väljare avstått från att rösta eller på sin partiledares instruktion röstat för vänstern hade Lionel Jospin inte blivit premiärminister.

MATS FÄLT är konsult.

Alain Juppés regering hade förvisso kört fast. Den extremt teknokratiske, kompetente men tondöve, premiärministern hade inte lyckats driva någon kraftfull politik. Det saknades en klar linje och det som ändå gjordes presenterades utan engagemang eller självförtroende. Alltför mycket handlade om de förändringar som framtvångades av anpassningen till EMU. De stora skattesänkingsutspelen innan valet kom för sent och verkade mer vara ett resultat av politisk desperation än ärlig ideologisk övertygelse.

Motstridig Chirac

En besvärande barlast var efterdyningarna av Jacques Chiracs valkampanj våren 1995. Den resulterade i att Chirac uppnådde det enda mål han aldrig släppt ur sikte, att bli republikens president. Den metod han valde var att bryta mot det som borde vara politikens regler och tala för flera till synes oförenliga linjer samtidigt. Skattesänkningar skulle förenas med ökade offentliga utgifter. Kraftfulla reformer av stat och samhälle skulle inte hota några intressegruppers intressen. En liberal näringspolitik skulle samsas med en rejäl dos Europaskepsis och ett avvisande av EMU-reglernas primat. Chiracs främsta allierade i kampen för nationens högsta ämbete var RPR-veteranen Philippe Séguin, traditionell apparatpolitiker med en tydlig dragning mot mitten, och Alain Madelin, landets marknadsliberala samvete. En redan då allt annat än given kombi-

nation.

Chiracs politik hade inte varit helt omöjlig att föra i praktiken – förutsett att uppdraget tagits på allvar. Ett aktivt reformarbete förenat med en genomtänkt marknadsliberal pedagogik hade kunnat förena ett stort antal av de budskap som dominerat valkampanjen. En mindre överspänd Europapolitik hade välkomnats av många. Inte minst i Frankrike hade det varit begåvat att genomföra liberala reformer utan att oavbrutet motivera dem med kraven från Europa och Bryssel.

Nu gjorde Chirac och hans regering tvärtom. Man glömde de flesta av valrörelsens krav och prioriterade EMU före allt annat. Politiken blev en hård kamp för att genom högre skatter och andra pålagor pressa in ekonomin innanför de ramar som utgör kraven för deltagande i den gemensamma valutan. Kompletterad med ett antal väl genomtänkta men svårsålda reformer på det sociala området, bland annat av sjukvårdens organisering, reglering av stormarknader och en halvhjärtad privatiseringspolitik.

Alain Juppés avsaknad av idéengagemang gjorde uppgiften ännu svårare. Han delar sin uppdragsgivares syn på politiken som ett spel om positioner och makt – inte en kamp mellan idéer och ideologier. RPR är i alltför stor utsträckning en politisk apparat avsedd att främja enskilda politikers karriärer och sin egen överlevnad. RPR hade länge det gemensamt med det moskvatrogna PCF att man kon-

trollerade de enda riktiga partimaskinerna i Frankrike.

Alain Madelin blev Chiracs finansminister – som tack för hjälpen under den krisvinter 1994/95 då premiärministern Edouard Balladur, själv gaullist, svek sin mästare, ställde upp som presidentkandidat och länge betraktades som självklar segrare. Efter bara ett antal veckor avpolleterades Madelin från sin nya post. Varken Chirac eller Juppé accepterade att han vågat ifrågasätta de många statsanställdas förmåner. Några veckor senare började både presidenten och premiärministern låta allt mer som Madelin, men då var det för sent. Förtroendet för reformviljan hade redan fått sig en rejäl knäck.

Den franska modellen

Idag angriper Chirac tanken på ett nordatlantiskt frihandelsområde. Tidigare har han lika engagerat beskrivit sin avsky för den angloamerikanska synen på marknadsekonomi. Den franska modellen, med höga skatter och skrämmande hög arbetslöshet, framhålls som ett ideal. Efter att ha tagit del av dessa intellektuellt tvivelaktiga insatser är det lätt att förstå att marknadsliberaler hade svårt att finna sig till rätta. Dessvärre gällde detsamma även den värdekonservativa delen av den traditionella högern.

I USA talas det ofta om splittringen inom det republikanska partiet. Marknadsliberaler, ofta med liberala sociala värderingar, står mot värdekonservativa med ett svalare engagemang i ekonomiska frågor. Efter det

kalla krigets slut finns inte längre antikomunismen som en försonande och förenande faktor.

I Frankrike är läget ett annat. Här har motsättningen, främst inom RPR, inte varit något större problem eftersom båda dessa grupper lyst med sin frånvaro. Marknadsliberalerna har varit få och svaga och de värdekonserverna har hållits tillbaka. Maktbegäret i sig och hänsynen till det politiskt korrekta har kommit i första hand.

Chirac och Juppé har aldrig utmärkt sig för att kämpa emot tidens trender. Chiracs väg från tillfällig kommunism till moderat gaullism, engagerad Reaganism och djupt känd frändskap med Margaret Thatcher och vidare till en blandning av EMU-dogmatism och vänsterpopulism, illustrerar detta tydligt. Det är länge sedan Chiracs RPR 1986 gick till val till tonerna av Europas *The Final Countdown*, som nyliberalismens främsta banerförare.

Det politiskt korrekta

UDF, med sin blandning av liberal vänster och traditionell höger, har ofta varit bättre på att ifrågasätta trender och sanningar. Respekten för det avvikande och de ideologiska skiljelinjerna är en institutionaliserad del av partiets liv.

Det finns dock också exempel på motsatsen – UDF-politiker som låtit det politiskt korrekta och rädslan för att stöta sig med potentiella väljare i presidentval styra agerandet. Centerpolitikern Francois Bayrous utbild-

ningspolitik är ett tydligt bevis på vart detta kan leda. Den nye socialistiske utbildningsministern Claude Allègre framstår i jämförelse som ett under av självständighet och nytänkande. Mot Bayrous planer fick både facket och studenterna lägga in stän-

” *Marknadsliberalerna har varit få och svaga och de värdekonserverna har hållits tillbaka. Maktbegäret i sig och hänsynen till det politiskt korrekta har kommit i första hand.* ”

diga veton – alltid av Bayrou motiverade av ”risken för konflikter”.

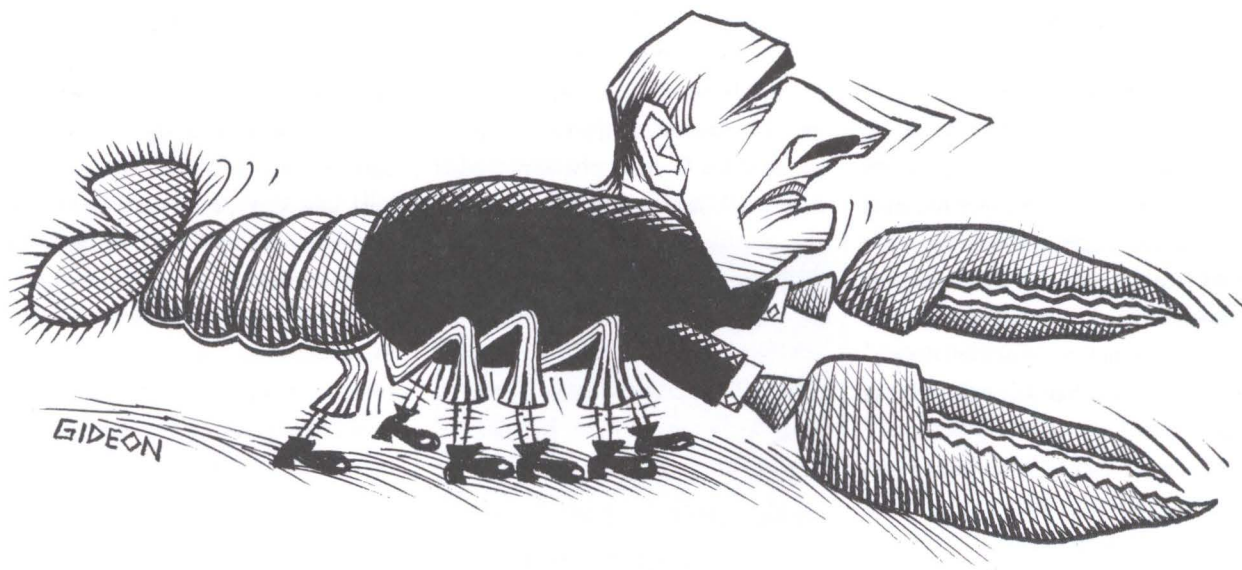
Juppés RPR har anslutit sig till tankarna på kvotering av politiska poster. Utan att hejdas av alla individers lika värde eller det orimliga i att sätta kön före kompetens. Justitieministern Jacques Toubon förklarade stolt i nationalförsamlingen att han ville få ett slut på abortdebatten i Frankrike. Inte fördjupa diskussionen eller komma över de allvarliga motsättningarna – utan kväva diskussionen. Tidigare hade en kvinnlig hälsominister från samma parti vänligt men bestämt fått veta att hennes traditionella katolska värderingar passade i valrörelsen men inte fick påverka den praktiska politiken.

Invandrarpolitiken präglades av samma brist på klarspråk och radikala

lösningar. Trots sitt rykte som hårdfört mot både invandrare och brottslingar lyckades inte RPR på allvar göra något åt de enorma problemen i förorter där varken skolan eller lag och ordning fungerar. Det politiskt korrekta krav på att problemen inte får redovisas öppet blockerade regeringens agerande. Alain Juppé vågade inte tala klarspråk och vända utvecklingen – något som gynnat Nationella Fronten och stärkt dess trovärdighet.

Alain Madelin presenterade efter sin avgång hösten 1995 sina tankar i intervjuboken *Quand les autruches relèveront la tête* (Robert Laffont). Det program han här redogjorde för ligger betydligt närmare modern brittisk eller svensk högerpolitik än det resultat som uppnåddes av regeringen Juppé. Även Madelin gör vissa reservationer mot brittisk och amerikansk kapitalism, men i huvudsak vill han se en liberal reformering av Frankrike. Lägre skatter och färre regleringar. Färre statliga företag och mer rimliga arbetsvillkor för den offentliga sektorns tjänstemän. Mer frihet, större personligt ansvar och fler nya arbetstillfällen. Det som i allt för stor utsträckning fattades under Alain Juppés år i Palais Matignon.

Philippe de Villiers lyckades, bland annat i sällskap med James Goldsmith, väl i valet till Europaparlamentet 1994. Då stod motstånd mot Maastricht, EMU, internationell frihandel och korruption på programmet för den tidigare UDF-politikern. I presidentvalet 1995 gick det pin-

samt dåligt för hans värdekonserveriva "Mouvement pour la France" – till och med trotskisten Arlette Laguillière fick fler röster. För att reparera självkänslan kokade de Villiers ihop boken *Dictionnaire du Politiquement Correct – a la française* (Albin Michel).

Man behöver inte inte hysa överdriven respekt för de Villiers avoga inställning till frihandel utanför EU:s gränser eller hans skräck för EMU för att hitta en del användbart idégod. En mer positiv syn på familjen – även i dess så förtalade traditionella form, riktiga straff för förbrytare och verklig trygghet – även i nedgångna förorter – kamp mot byråkraterna i Bryssel och respekt för nationens värden är inga mål att skämmas för. Lika lite som större hänsyn till hur lagar slår mot moderneringen. Det är en sak att ge stora subventioner till jord-

bruket – en annan att förenkla regelverket, inte missgynna familjeföretag och att tala väl även om andra värden än lönsamhet.

Detta borde vara självklara inslag inom en höger som gjort upp med "borgerlighetens diskreta skam". En höger som inte låter de populistiska vänsterintellektuella som anslöt sig till Chiracs valkampanj styra debatten. Många inom denna grupp är nu tillbaka i utkanten av Robert Hués bekantskapskrets – det delvis reformerade kommunistpartiets jovialiske generalsekreterare. Ett memento så gott som något.

Låt höger vara höger

Att en politik som till en början samlade vänsterintellektuella, ärkegaullister och högerliberaler inte var lätt att driva med framgång är logiskt. Nu kan man bara hoppas att Alain

Madelins starkare ställning inom UDF, som ledare för *Democratie Libérale* – det tidigare republikanska partiet, och RPR:s nye ordförande Philippe Séguins mer marknadsliberala retorik inte bara handlar om en tillfällig vindkantring. Chirac lär inte klara av att rädda högern på egen hand.

"Låt högern vara höger" är en gammal tanke. Då går det bättre. "Let Reagan be Reagan" var en amerikansk variant på samma tema. Framgången fick många att överdriva dess användbarhet och Reagans mästenskap i att skapa stämningar och bilder gav den ett romantiskt skimmer. I Frankrike gäller numera motsatsen på statschefsnivå. Chirac är imponerande som kampanjmaskin, men om han lämnas att själv välja väg och budskap lär det gå som det brukar – illa.